

Kanningar geva nú ábendingar um, júst hví tað kann vera so torført, at fáa fólk at hjálpa fremmandum neyðstøddum. Eitt nú er staðfest, at fólk eru meiri sinnaði at hjálpa einum einstøkum persóni, enn um talan er um eitt stórt tal av persónum

TILVILDARLIGA TILGJØRD MYND

moralsk boð frá myndugleikum oman fyri tey. Tey flestu vilja sleppa undan at vera tikin av ræði við moralserandi betrivitan. Eitt dømi úr Føroyum er átakið við CO2 manninum, ið vendi sær til børn og ung, har tey sjálvi finga høvið til at koma við sparihugskotum.

Tú skuldi broytt lívsstíl

Títt likam er eitt tempul og tú hefur skyldu til at fara væl við egnari heilsu. Tú skalt eta sunt, skera feitt og sukur burtur, iðka ítrótt dagliga og ikki roykja ella drekka. Vit hava Fólkaheilsuráð, heilsudagar, heilsumiðstøðir osfv. Tað snýr seg um okkara lívsstíl sum heild, eru boðini.

Men heilsuþóðskapurin hefur avmarkaða ávirkan. Hollendski Reint-Jan Renes, ið er professari í heilsusamskifti, hefur í einari tíðargrein víst á, at heilsu-átøkini yvirmeta okkara rationalitet og sjálvstøðugleika. Tí hóast vit rationelt væl vita hvat er gott fyri okkum, eru vit einfalt eisini dovin av náttúr. Og tá umstøðurnar ikki eru til at hugsa kritiskt og víga møguleikarnar, taka vit oftast skeivir avgerðir.

Umhvørvið tekur ikki hædd fyri hesum heldur lítið virda parti av okkum. Vit

eru umgyrd av elevatorium, ið gera tað lætt at sleppa undan at ganga, og matstovum, ið sum heild seta ósunnar matin ovast. Við øðrum orðum er ov lætt at velja tað ósunnar, er boðskapurin.

tískil ikki longur gerst náttúrliga valið, tí hon krevur ein eyka innsats. Tí er ikki líka lætt at vera dovin roykjari longur.

Vit skulu bjarga jørðini fyri komandi ættarlið – er kanska heldur abstrakt fyri summi, tá tey sjálvi ikki hava ráð til breyð í gerandisdegnum. Granskarar eru tí farnir at sýna okkara selektiva morali stóran áhuga. Spurt verður um júst hvørjar umstøður skulu til, fyri at broyta okkara atferð, og fáa okkum at gera eftir moralskum boðum? At gera tað »rætta«

Átøkini ímóti royking á almennum støðum hava tó tikið dovnun síðuna í álvana. Ikki ber til longur at festa sær í har tú ert. Treytin er, at tú førkar teg, helst ein góðan tein, áðrenn tú kanst njóta sigarettina. Hollendski granskarin vísir á, at átkið ber við sær, at roykingin

Selektivur moralur

Tá tað snýr seg um boð um at broyta lívsstíl og moral hefur grindadrápið sett Føroyar á heimskortið. Siðvenjan hefur leingi verið undir trýsti bæði frá egnum heilsumyndugleikum og stórum þertum av umheiminum. Men

lítið sýnist rína við – enn í hvussu er. Og tó: kvinnur í burðardýggum aldri sýnast hava tikið við boðum. Her talar normurin um at verja egin børn fyri sökini um at halda uppá at eta grind. Og júst hetta vátar kanska okkara moralska selektivitet: At til tess at broyta moral, er oftast neyðugt at taka onnur atlit, enn bert einstøku moralsku sökina, inn í myndina.

Snildir politiskir spinndoktarar vita eisini, at fyri at tryggja politikarum, flokkum ella felagskapum vald, er neyðugt at triva í mál sum almenningurin er vordin tilvitaður um – mál ið longu eru vordin moraliseraði, viðkomandi og heit í kjakinum. Pessimistiska niðurstøðan kann tí vera, at politikkur ofta snýr seg um at váttar tað sum ein meiriluti í samfelagnum longu heldur vera týðandi – heldur enn at broyta ella flyta samfelagskjakið. Snildir politikarar »finna« røttu málini at profilera seg við. Tað er helst orsökina til, at so lítið hoyrist um t.d. veðurlagsbroytingar og orkusparingar í lútuni. Tær eru nógvum veljarum rættuliga óviðkomandi nú búskaparkreppa og arbeiðsloysi standa ovast á breddanum. Men tær koma kanska afturáftur í betri tíðum.